

Metoderapport:

”De glemte døde på Tjøtta”

- Detektor NRK P2 14. og 15. september 2007

Publisert:

Kulturnytt radio/tv, NRK 13.9

Detektor, NRK P2 14.9

Kronikk, Dagbladet 14. 9

Kulturnytt, NRK P2 21. 9

Kulturnytt, NRK P2 8.11

Kulturnytt, NRK P2 24. 12

Av journalist Janne Kjellberg

Mobil 980 77 473

Redaksjon: Detektor, NRK P2

Bjørnstjerne Bjørnsons plass

0340 Oslo 3

1. SAKEN

I 2002 fjernet Kultur- og Kirkedepartementet (KKD) navneplatene til 826 døde sovjetiske krigsfanger som ligger gravlagt på øya Tjøtta i Nordland. KKD hadde i fem år nektet å sette platene opp igjen med den begrunnelse at de arbeidet med å identifisere flere av de døde krigsfangene.

Høsten 2007 kunne radioprogrammet Detektor på NRK P2 avsløre at KKD ikke har kommet noen vei med sitt ”identifiseringsarbeid”. Programmet kunne også dokumentere hvordan KKD kan gå fram dersom de virkelig ønsker å identifisere krigsfangene. Ved hjelp av den tyske forskeren Reinhard Otto la Detektor fram fangekort med fullt navn og detaljerte opplysninger om 15 av de ukjente døde på Tjøtta.

2. IDEEN

Den sovjetiske krigskirkegården på øya Tjøtta i Nordland er Norges største krigskirkegård. Her ligger det gravlagt i alt 7500 sovjetiske krigsfanger. Da kirkegården ble innviet i 1953 var 826 av gravene identifisert med navn. Men i 2002 ble disse navneplatene fjernet. I dag er det bare en øde, anonym gresslette som vitner om de mange tusen enkeltskjebnene som hviler der.

I juni 2006 laget jeg en halvtimes reportasje i programserien **Detektor på NRK P2** om fjerningen av navnene på Tjøtta.

Under arbeidet med programmet oppdaget jeg at Krigsgravtjenesten som ligger under KKD bare har én ansatt, en 83-år gammel pensjonert oberstløytnant. Han ville ikke la seg intervju om saken, men per epost svarte han at navneplatene var fjernet i samråd med den russiske ambassaden og at Krigsgravtjenesten nå jobbet med å få identifisert flere av de 7000 sovjetiske krigsfangene som er gravlagt på Tjøtta gjennom russiske krigsarkiv.

Det var så langt jeg kom i juni 2006. Men jeg visste allerede før programmet ble sendt at det var mange ubesvarte spørsmål igjen.

**Syns den russiske ambassade at det var greit at navnene til deres landsmenn bare forsvant fra kirkegården?*

**På hvilken måte jobber Krigsgravtjenesten med å identifisere døde krigsfanger?*

**Hvor seriøst er dette arbeidet så lenge Krigsgravtjenesten består av en 83 år gammel pensjonist hvis primære arbeidsoppgave består i å administrere vedlikeholdet av over 28 000 utenlandske krigsgraver?*

**Ville Kultur- og kirkedepartementet ha fjernet 826 navn fra en norsk kirkegård uten å ha konkrete planer for å erstatte dem?*

3. PROBLEMSTILLINGEN

Med disse spørsmålene surrende i bakhodet fikk jeg vinteren 2007 tips om en usedvanelig begravelse i den lille nord-svenske byen Arjeplog. Det dreide seg om en sovjetisk krigsfange som hadde rømt fra en tysk fangeleir i Nordland i 1944, men som døde på flukt rett over grensen til Sverige. Levningene ble funnet i 2004 og svensk politi lyktes i å identifisere mannen som russeren Aleksej Matvejev. Nå ville svenske myndigheter arrangere en høytidelig begravelse med militær og politisk tilstedeværelse fra både svensk og russisk side. Historien om hvordan det lille samfunnet i Arjeplog slo ring om den døde krigsfangen over 60 år etter hans død, ble utslagsgivende for at jeg på nytt gikk løs på spørsmålet om de anonyme krigsfangene på Tjøtta.

For dersom Aleksej Matvejev hadde mistet livet på norsk side av fjellet, ville han ikke fått noen navnet grav. Tvert imot ville han havnet i en anonym massegrav sammen med 7500 andre ukjente døde på Tjøtta.

Men historien fra Arjeplog viste også noe annet. Den viste at det er fullt mulig å identifisere de døde sovjetiske krigsfangene dersom man virkelig er interessert i saken.

Etter hvert kom jeg fram til følgende arbeidshypotese:

Av de 13 000 sovjetiske krigsfangene som døde i Norge fikk de aller fleste en navnløs grav. Til tross for at det i dag er fullt mulig å identifisere langt flere av disse døde krigsfangene er norske myndigheter ved Krigsgravtjenesten ikke villige til å prioritere denne saken.

4. ARBEIDET MED SAKEN

4.1 Hva gjør krigsgravtjenesten?

Jeg startet med å gå gjennom all tidligere research og kontakte samtlige gamle kilder i lys av den nye problemstillingen. Det jeg særlig lette etter var opplysninger om hvordan man kan identifisere døde krigsfanger i dag og på hvilken måte Krigsgravtjenesten arbeidet med dette. For å holde oversikt over kilder og nye opplysninger førte jeg en loggbok.

I løpet av vinteren sjekket jeg også KKD's elektroniske postjournal jevnlig for alt relevant stoff. Målet var å få opp nye kilder – i tillegg til å holde meg oppdatert om hva KKD foretok seg på Tjøtta. I løpet av våren var jeg i kontakt med mellom ti og femten kilder hvorav ca halvparten ga meg informasjon som var viktig for å drive researcharbeidet videre fremover. Slik fikk jeg etter hvert et bilde av måten Krigsgravtjenesten og KKD argumenterte på. (*Se vedlegg: Brev fra kulturminister Trond Giske om Den sovjetiske krigskirkegården på Tjøtta 16.03 2007*)

Henvendelser fra forskere om å få tilgang til Krigsgravtjenestens materiale ble ikke besvart. Derimot ble en forespørsel om tilstanden på Tjøtta besvart med et meget utførlig vedlegg der Krigsgravtjenestens mann nitid dokumenterte all oppmerksomhet, hederlig omtale, dekorasjoner, invitasjoner til Moskva, intervju med russisk fjernsyn og gaver til hans fødselsdag som har blitt ham til del fra russisk side i løpet av den tiden han har jobbet for Krigsgravtjenesten. (*Brev fra Kulturdepartementet til Kari Skeie, NRK Nordland 15.6 2006*)

4.2 Brevet til Trond Giske

I postjournalen fant jeg også et brev stilet til kultur- og kirkeminister Trond Giske. (*Brev fra Martinus Hauglid til Kultur- og kirkeminister Trond Giske 25.2 2007*) I brevet forteller Hauglid at han tidligere har vært norsk kontaktperson for det tysk-russiske forsknings- og dokumentasjonsprosjektet "Sowjetische Kriegsgefangene in deutscher Hand" – et prosjekt som er finansiert av tyske myndigheter og som har som mål å systematisere tilgjengelig arkivmateriale om sovjetiske krigsfanger. Det går også fram at de to tyske forskerne Reinhard Otto og Rolf Keller besøkte Krigsgravtjenesten sommeren 2004. Ifølge brevet uttrykte "KKD's representant (...) stor skepsis overfor det internasjonale prosjektet og tilsvarende stor tro på egne muligheter til å fremskaffe data om de døde sovjetiske krigsfangene gjennom russisk Røde Kors". De tyske forskerne foreslo likevel et samarbeid med Krigsgravtjenesten og sendte senere en liste over sovjetiske offiserer som ble sendt som krigsfanger til Norge. Tanken var Krigsgravtjenesten skulle sjekke dette mot sine lister. Men de tyske forskerne fikk aldri noe svar.

Brevet til Trond Giske var interessant av to grunner. For det første var det nå klart at dersom KKD virkelig var interessert i saken hadde de tilstrekkelig informasjon til å vite at arbeidet i Krigsgravtjenesten ikke fungerte. For det andre skjønnte jeg at dette kunne være nøkkeltkilder i forhold til KKD's versjon. Jeg sendte en epost til Dr. Reinhard Otto og ba om en research-samtale per telefon om det tysk-russiske arbeidet med å identifisere krigsfanger.

4.3 Tvil og tro

Tiden går og jeg hører ingenting fra Tyskland. Jeg sjekker stadig ut nye kilder, men det er ingenting som er så konkret som historien om de to tyske forskerne. Fra andre kilder får jeg stadig historier om utskjelling og merkelig oppførsel fra Krigsgravtjenesten, men det er ingen som er villig til å la seg intervju om saken. Etter hvert begynner jeg å frykte at saken er i ferd med å renne ut mellom fingrene mine. Eller kanskje jeg aldri egentlig har hatt noen sak? Spørsmålet om hvorvidt dette bare er noe jeg har fått for meg, er noe som forfølger meg. Kanskje har KKD rett – kanskje er det helt greit at det finnes en kirkegård med 7500 anonyme ofre – kanskje er det ingenting å bry seg om?

Men så plutselig løsner det. Jeg får en epost fra Reinhard Otto. Han er villig til å la seg intervju per telefon om sitt møte med Krigsgravtjenesten i Oslo 2004. I intervjuet bekrefter Otto historien som er beskrevet i brevet til kulturminister Trond Giske. Han beskriver også det tyske fangesystemet og hvordan den tysk-russiske databasen kan brukes for å identifisere ukjente krigsfanger.

4.4 Begravelsen i Sverige

Begravelsen av den sovjetiske krigsfangen i Arjeplog er i slutten av mai. Jeg vil gjerne reise, men det viser seg å være vanskelig å få til. Jeg hyrer i stedet inn en lokal fotograf som filmer hele begravelsen. For meg er det viktig å få begravelsen dokumentert som lyd i programmet. I begynnelsen av juni kommer opptaket fra Arjeplog i posten. Det er en sterk dokumentasjon av en historisk viktig begravelse. Den russiske ambassadøren i Sverige er på gråten og tydelig berørt og jeg tenker med ett på den russiske ambassaden i Norge. Er det virkelig helt greit for dem at norske myndigheter har fjernet navnene til 826 landsmenn fra kirkegården på Tjøtta? I løpet av juni forsøker jeg gjentatte ganger å få kontakt med den russiske ambassaden, men jeg kommer aldri lenger enn til sentralbordet.

4.5 Til Danmark

Gjennom vårens kildearbeid fikk jeg kontakt med Uffe Drost, en danske som gjennom mange år hadde samlet mye stoff om sovjetiske krigsfanger. Etter et par telefonsamtaler inviterte han meg til Bornholm for å se på materialet. Jeg var usikker på hva jeg ville få ut av det og hadde egentlig ikke tid til å reise. Jeg følte likevel at det var viktig å sjekke ut alle spor og bestemmer meg for å dra.

Drost viste meg blant annet en omhyggelig oppteget liste over samtlige sovjetiske krigsfanger som var gravlagt på to kirkegårder i Saltdal. Listen var skrevet av den lokale sognepresten i 1946. Av en eller annen grunn festet jeg meg ved denne listen. Det gjorde inntrykk at denne sognepresten hadde brukt så mye tid på å sikre identiteten til de døde krigsfangene i sitt sogn, ikke minst fordi alle de døde på lista senere ble gravd opp og fraktet til Tjøtta i 1951 under den såkalte "Operasjon Asphalt".¹ Jeg ba derfor Drost om å få en kopi av lista uten å ha noen klar ide om hva jeg kunne bruke den til.

4.6 Gjennombruddet

Idet ferien var over og sendedato var fastsatt dukket kirkegårdslisten fra Saltdal opp igjen. På listen var det over 300 navn med fødselsdato og dødsdato, men det var også 150

¹ OPERASJON ASFALT - Høsten 1951 ble 7500 døde krigsfanger gravd opp fra gravplasser i Nord-Norge og fraktet til en ny felles gravplass på Tjøtta pga av frykt for sovjetisk spionasje. Levningene ble fraktet i asfaltsekker og gikk derfor under kodenavn Operasjon Asphalt.

fangenummer uten navn. Og plutselig fikk jeg en innskytelse. Jeg scannet inn fangenumrene og ba Reinhard Otto sjekke dem i sin database for å se om det var mulig å finne nye navn. Jeg sendte eposten fredag kveld. Mandag morgen lå svaret der. Reinhard Otto hadde funnet navn og identitet på femten hittil ukjente døde sovjetiske krigsfanger som er gravlagt på Tjøtta. Med lista i hånden kunne jeg nå vise at Krigsgravtjenesten og KKD hadde unnlatt å følge opp den enkleste og mest åpenbare kilden for å få identifisert flere av de døde krigsfangene.

En uke senere var jeg på vei til den lille byen Lemgo i Tyskland for å intervju Reinhard Otto. I utgangspunktet var jeg innstilt på å intervju Otto per telefon. Men min prosjektleder mente jeg burde reise. Det viste seg å være en viktig avgjørelse. Møtet med Otto gjorde meg sikker i forhold til hans troverdighet som kilde og det ga meg viktig innsikt i hans arbeid.² På Ottos laptop fikk jeg nå se helt konkret hvordan man med et fangenummer fra en kirkegårdsliste i Saltdal kunne søke seg fram til et fangekort med navn, fødselsdato, fødselssted, navn på foreldre, yrke, hvor vedkommende ble tatt til fange, tyske transitleire, dato for deportasjon til Norge, norske leire og når, hvor og hvordan fangen døde. På fangekortet var det også et fangefoto og fingeravtrykk.

Otto ga meg en innføring i hvordan databasen var bygget opp og viste meg hvordan man kan søke opp fangeleire i Norge for å sjekke navn på fanger som var der. Besøket i Tyskland gjorde meg overbevist om at denne databasen kan gi opplysninger om langt flere av de døde enn de 15 navnene jeg fikk ut.

4.7 Kultur- og kirkedepartementet på offensiven

Halvannen uke før sending sendte jeg en epost til KKD's infoavdeling der jeg ba om et intervju med statsråd Trond Giske om situasjonen på krigskirkegården på Tjøtta og om arbeidet med identifisering av døde krigsfangene. KKD svarte at statssekretær Randi Øverland ville svare på alle spørsmål i saken.

Jeg møtte Randi Øverland 12.9 på hennes kontor. Jeg hadde med meg et tv-team fra Kulturnytt tv. Vi ble enige om at tv-teamet skulle gjøre unna sitt intervju først. Under intervjuet gikk Øverland offensivt ut og hevdet at KKD nå sto overfor et stort gjennombrudd der de var i ferd med å identifisere tusenvis av ukjente krigsfanger gjennom et tysk-russisk forskningssamarbeid. Et øyeblikk så jeg hele saken falle som et korthus, men et sted i bakhodet visste jeg at dette umulig kunne stemme.

Under mitt eget intervju som ble gjort for radiosendingene skjønnte jeg raskt at Øverland hadde svært liten faktisk kunnskap om saken. Hun satt med gale tall og argumenterte med utgangspunkt i feilaktige opplysninger. På spørsmålet om identifisering hevdet Øverland at det hadde vært jobbet med identifisering av krigsfanger "helt siden krigens dager". Et merkelig utsagn tatt i betraktning norske myndigheters svært lite verdige hasteoppgraving av 7500 krigsfanger - den såkalte Operasjon Asphalt - i 1951.

Øverland gjentok nok en gang at departementet samarbeidet med det tysk-russiske prosjektet og nå sto overfor et større gjennombrudd. Jeg spurte henne om hun kjente Reinhard Otto som var initiativtaker og tidligere vitenskapelig leder av dette prosjektet. Hun svarte at hun hadde hørt navnet og at det nok var en av dem Krigsgravtjenesten jobbet sammen med. Jeg fortalte henne at Reinhard Otto har vært i Norge på vegne av det tysk-russiske forskningsprosjektet og bedt om et samarbeid med Krigsgravtjenesten, men at han ble avvist. Øverlands kommentar på dette var svært knapp.

² REINHARD OTTO er den første vestlige forskeren som fikk tilgang til det russiske militærarkivet i Podolsk der det ligger 2,5 millioner fangekort over sovjetiske krigsfanger. Otto tok initiativ til et tysk-russisk forskningsprosjekt med sikte på å digitalisere all informasjon fra fangekortene.

4.8 Hvordan få saken ut

I samarbeid med prosjektleder laget jeg en forsøksvis plan for hvordan vi kunne få saken bredest mulig ut. Vi bestemte oss for å kjøre ut en nyhetssak til Kulturnytt både på radio og tv med utgangspunkt i fjerningen av navneplater på Tjøtta som gikk på lufta 13. september - to dager før Detektors sending (15 september). Denne ble deretter fulgt opp av redaksjonen i Kulturnytt i påfølgende sendinger. Nyhetssaken ble også sendt i distriktssendingene til NRK Nordland. Jeg skrev også en kronikk om Kulturdepartementets manglende interesse for de døde krigsfangene og muligheten for å identifisere flere krigsfanger gjennom Reinhard Ottos database. Kronikken sto på trykk i Dagbladet samme dag som Detektor gikk på lufta. Jeg laget også flere saker til NRK.no basert på nyhetssakene.

5. HVA HAR SKJEDD?

5.1 Dagsnytt atten

Fredag morgen etter sending ble jeg oppringt av Dagsnytt Atten som ville at jeg skulle stille i debatt sammen med statssekretær Randi Øverland, Aleksej Perminow, tidligere krigsfange og kilde i Detektor og Evgeny Kolesnikov, ambassaderåd ved den russiske ambassaden. Jeg la fram mine funn i Tyskland og viste til at KKD så langt ikke hadde kommet noen vei. Denne gangen sa Øverland ingenting om noe stort gjennombrudd, men nøyde seg med å si at KKD tok dette alvorlig og jobbet med en løsning.

5.2 Den russiske ambassaden

Møtet med Evgeny Kolesnikov i Dagsnytt Atten åpnet opp en ny mulighet. Uka etter sendingen ringte jeg Kolesnikov for å spørre om hva ambassaden mente om fjerningen av navneplatene og fikk en avtale om intervju.

Den 20. 9 møtte jeg Kolesnikov i ambassadens lokaler. Han startet diplomatisk med å uttrykke stor takknemlighet til Norge, til representanten for Krigsgravtjenesten og KKD for alt arbeidet de hadde gjort for de avdøde sovjetiske krigsfangene. Men på mine oppfølgingsspørsmål var han krystallklar og ikke til å misforstå. Ifølge Kolesnikov fantes det ingen offisiell bekreftelse på at den russiske ambassaden hadde godkjent fjerningen av navneplatene på Tjøtta. Ambassadens klare syn var at der navnene var kjent skulle de enkelte gravene være synlig merket og at dersom det var mulig å finne navn på flere av de døde krigsfangene måtte dette gjøres.

Jeg laget en nyhetssak til Kulturnytt med utgangspunkt i at den russiske ambassaden ville ha navn på gravene på Tjøtta. Jeg forsøkte gjentatte ganger å få et svar fra statssekretær Øverland uten å lykkes.

5.3 Navnede graver på Tjøtta

I november fikk jeg tips om at KKD hadde utarbeidet tre ulike forslag til hvordan gravene på Tjøtta kunne navngis, og at et av dem gikk ut på å gi de kjente gravene navn. Kort tid etter kunne Helgeland Blad presentere forslagene. For første gang siden 2004 gikk KKD ut med et forslag til løsning der *de gravene som hadde kjent identitet skulle markeres med navn.*

Jeg laget en sak i Kulturnytt 8.11 om dette.

5.4 Nye folk på saken

I løpet av høsten fikk jeg vite at det var satt nye folk på saken i Kulturdepartementet. Formelt var det nå avdelingsdirektør Jørn Hagen i Kirkeavdelingen som svarte på alle spørsmål om Tjøtta og om identifisering av krigsfanger. Men det ble også satt nye saksbehandlere på saken og Krigsgravtjenestens gamle nettside er nå fjernet fra KKD's sider. Jeg vet imidlertid ikke hvorvidt den tidligere representanten for Krigsgravtjenesten fremdeles er inne i bildet.

5.5 Kontakt med Reinhard Otto

I forbindelse med en julekavalkade der vi skulle oppdatere høstens saker tok jeg kontakt med KKD for å høre hva som hadde skjedd. Jeg ba også om å få en kommentar fra departementet om saken.

Jeg fikk ingen kommentar, men derimot en epost med følgende ordlyd:

”KKD har i høst vært i kontakt med tyske forskere for å se på mulighetene for å identifisere flere av de ukjente sovjetere som er gravlagt i Norge, gjennom de kilder disse har tilgang til. Det vurderes å foreta en reise til Tyskland på nyåret av denne grunn. ”

Reinhard Otto bekreftet deretter overfor meg at KKD hadde tatt kontakt. Han kunne også fortelle at en representant fra KKD ønsket å komme til Tyskland for å diskutere saken i løpet av januar. Møtet har ikke funnet sted når dette skrives.

6. SPESIELLE ERFARINGER

6.1 Konfrontasjon med departementet

Den viktigste erfaringen med dette arbeidet er viktigheten av å kunne imøtegå offisielle versjoner med detaljkunnskap. KKD forsøkte gjentatte ganger å parkere saken ved hjelp av vage opplysninger som det var vanskelig å forholde seg til, med mindre man kunne dokumentere at de var gale. Selv under intervjuet med statssekretæren var informasjonen jeg fikk vag og tildels villedende. Hvorvidt hun var klar over dette selv, eller hvorvidt hun trodde på det hun la frem, er umulig for meg å vurdere.

Jeg er fremdeles overrasket over mangelen på åpenhet og den lettvinde omgangen med fakta fra KKD's side i denne saken. På meg virket det som om det var viktigere for dem å opprettholde ansikt enn å forholde seg til den informasjonen som ble lagt fram for dem av ulike kilder.

I ett tilfelle opplevde jeg også et helt konkret forsøk på å torpedere min sak. I intervjuet forsøkte statssekretær Øverland å komme på offensiven ved å knytte Krigsgravtjenestens arbeid opp til det tysk-russiske forskningsprosjektet – til tross for at et slikt samarbeid aldri har eksistert, men tvert imot var blitt avvist. I ettertid ser jeg dette som en helt bevisst mediestrategi. KKD ønsket å få fokus bort fra kirkegården på Tjøtta med ”oppsiktsvekkende nye opplysninger” om at de nå var i ferd med å identifisere tusenvis av ukjente sovjetiske krigsfanger. Nå visste jeg heldigvis at statssekretærens påstand var gal og kunne dokumentere dette i intervjuet.

6.2 Å jobbe over tid og landegrensler

Etttersom denne saken utspiller seg mot et historisk bakteppe har det vært helt nødvendig å bruke tid på å sette seg inn i den historiske bakgrunnen. Pga av lite tilgjengelig skriftelig materiale har dette i all hovedsak foregått gjennom samtaler og research-intervjuer med ulike kilder som gjennom år har samlet sitt eget materiale. Mitt arbeid ville vært umulig dersom disse kildene ikke hadde vært så rause med å gi meg tilgang til deres kunnskap. Men for å komme dit har jeg vært avhengig av å kunne jobbe med saken *over tid* – ikke minst for å kunne opparbeide kildenes tillit.

Å kunne jobbe så bredt og over tid har gitt nye perspektiver. Jeg har fått tilgang til opplysninger og innsikt utenfor Norges grenser - fra Sverige, Danmark og Tyskland, noe som er viktig i en sak der både norske myndigheter, media og opinion fremdeles er sterkt preget av den kalde krigens historieskriving. Det har også gitt meg svært verdifulle kilder, slik som Aleksej Perminow - den siste gjenlevende sovjetiske krigsfangen som fremdeles lever i Norge, som i utgangspunktet ikke ønsket å la seg intervju.

6.3 Fokus og åpne spørsmål

Det å jobbe så bredt gjorde det enda viktigere å ha en formulert arbeidshypotese og et klart fokus som jeg hele tiden kunne gå tilbake til – for å sjekke om jeg var i ferd med å la meg avlede unødvendig.

Samtidig har jeg konsekvent brukt Sawatskys intervjuteknikk med åpne spørsmål. Det har vært viktig både for å få tillit hos kildene og for ikke å sette mine egne tanker og hypoteser i veien for informasjonen kildene sitter på.

Det viste seg også å være en helt uunnværlig intervjuteknikk under konfrontasjonen med statssekretær Randi Øverland der hun ble fanget inn av sine egne påstander.

7. TID OG ORGANISERING AV ARBEID

Jeg startet researcharbeidet i midten av mars 2007. Fram til midten av juni foregikk arbeidet innimellom ordinært arbeid i Detektor-redaksjonen. I gjennomsnitt brukte jeg ca to timer i uka, men jeg brukte også enkelte hele dager. I tillegg gikk det med en del tid utenom arbeidstid. Jeg brukte ca 10 ordinære arbeidsdager på research-intervjuer samt logging og sortering av materiale før sommeren. I tillegg brukte jeg to dager av ferien på å reise til Bornholm. I august fikk jeg fem uker på å lage Kulturnytt-saker, skrive kronikk og å lage selve Detektor-sendingen. I etterkant har jeg laget oppfølgere innimellom mitt daglige arbeid. Jeg har hele tiden hatt svært god støtte fra mine kolleger i Detektors redaksjon og min prosjektleder Ole Jan Larsen.

Janne Kjellberg,
Marienlyst 21.1 2008

8. KILDELISTE:

MUNTELIGE KILDER

- Div kilder med historisk interesse for sovjetiske krigsfanger
- Div kilder med interesse for krigskirkegården på Tjøtta
- Div bakgrunnsamtaler med kilder i KKD
- Åpne kilder i programmet; Reinhard Otto, tysk forsker; Randi Øverland, statssekretær KKD; Hanne Sophie Greve, tidligere medlem i menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg; Aleksej Perminow, tidligere sovjetisk krigsfange; Jevgenij Kolesnikov, Den russiske ambassaden

SKRIFTELIGE KILDER

*Div korrespondanse om krigskirkegården på Tjøtta fra KKD's postjournal

*Protokoll for krigskyrkjegården på Hestbrinken ved Storjord i Saltdal - *Riksarkivet, Krigsgravtjenestens arkiv*

Protokoll for krigskyrkjegården i Botn ved Rognan i Saltdal - *Riksarkivet, Krigsgravtjenestens arkiv*

*"Für die Lebenden Der Toten dedenken – ein internationales Gemeinschaftsprojekt zur Erforschung des Schicksals sowjetischer und deutscher Kriegsgefangener und Internierter", *Stiftung Sächsische Gedenkstätten zur Erinnerung an die Opfer politischer gewaltherrschaft Dresden 2003*

* Søkbar database med fangekort over 333 0000 sovjetiske krigsfanger – *Stiftung Niedersächsische Gedenkstätten*

ANDRE KILDER

Opptak av begravelse i Arjeplog ved Jenny Karlsen

9. VEDLEGG

*Cd med Kulturnytt (13.9 2007), Detektorssending (14.9 2007), Kulturnytt (21.9 2007) Kulturnytt (8.11 2007), Kulturnytt (24.12 2007)

*Kronikk til Dagbladet (14.9 2007)

*Brev fra kulturminister Trond Giske om Den sovjetiske krigskirkegården på Tjøtta 16.03 2007

*Epost fra Reinhard Otto med liste over identifiserte fanger

*Fangekort over Nikolay Wolokitin

*Epost fra KKD 19.12 2007